

Дивослово. - №3. – 2012. – с.23-28.

Упорядник:

Дем'яненко С.І. – викладач-методист

Університетського коледжу

Київського університету імені Бориса

Грінченка

(Української мови)

От де, люде, наша слава

(конкурс-змагання)

Мета:

- розкрити значення творчості Т.Г.Шевченка – славного сина України, поборника щастя й свободи українського народу;

- викликати бажання читати його твори, розуміти та проникатися їх ідейно-художньою значущістю;

- розширити знання студентів про життєвий і творчий шлях митця;

- залучати студентів до поглибленого вивчення художньої спадщини Кобзаря;

- розвивати навички культури усного мовлення, уміння ввійти в художній образ;

- виховувати почуття любові та поваги до його світлого образу, пошану до рідного слова.

Обладнання:

Портрет Т.Г.Шевченка, прикрашений рушниками; стіл накритий вишитою скатертиною; на столі стоїть свічка, лежить "Кобзар"

та кетяги калини; крилаті вислови із віршів Т.Г.Шевченка; плакати з висловлюваннями визначних діячів мистецтва та культури, науковців про значимість постаті Кобзаря; презентація про життєвий та творчий шлях митця, вшанування його пам'яті; репродукції картин, виставка художніх творів та літературознавчих досліджень про Т.Г.Шевченка.

З метою популяризації творів Шевченка та відзначення річниці доречно завчасно співробітникам бібліотеки, завідуючим кабінетами української мови та літератури організувати книжково-ілюстративні виставки за такою тематикою:

- "Всесвітня слава Кобзаря";

- "Життя поета і художника Тараса Шевченка";

- "Велич Тарасового слова";

- "Роль Шевченка у розвитку та становленні української літературної мови";

- "Тарас Шевченко - любов і святиня українського народу";

- "Лауреати Шевченківської премії";

- "Шевченко і музика" тощо.

ПЕРЕБІГ ЗМАГАННЯ

Ведучий 1. Щовесни, коли тануть сніги
І на рясті просяє веселка,
Повні сил і живої снаги,
Ми вшановуємо пам'ять Шевченка.

Ведучий 2. У кожного народу є свої співці-провидці, в серцях яких, мов у той океан могутній, вливаються всі радощі і болі, вся мудрість народу.

Ведучий 1. Мудрість українського народу, всі радощі і болі, які переживав він у минулому столітті, по вінця наповнили щедре серце Тараса Шевченка.

Ведучий 2. Постать Кобзаря зростає в свідомості і в очах культурного світу з року в рік. Новознайдені матеріали, нові праці про життя і творчість поета, художника, мислителя і пророка, невтомна боротьба за Шевченка в Україні й на чужині - все це поволі звільняє образ великого Кобзаря, геніального сина України, поборника святої правди і науки, гнівного обличителя обивательщини, зрадництва та запродавства від фальшування, спотворення, які уперто проводяться від першого "Кобзаря" й донині.

Ведучий 1. Ми з неприхованою гордістю промовляємо ім'я нашого пророка, що став гордістю всього цивілізованого й культурного світу.

Ведучий 2. "Шевченко своєю національною свідомістю є геній, а своєю незмірною вагою, значенням у справі національного відродження свого рідного краю є явищем феноменальним, єдиним, може, на світі", - писав Борис Грінченко.

Ведучий 1. Благословен той день і час,
Коли прослалась килимами
Земля, яку сходив Тарас
Малими босими ногами,
Земля, яку скропив Тарас
Дрібними росами-сльозами (М.Рильський).

Ведучий 2. Оцінюючи сьогоднішня, ми повинні частіше оглядатися назад, щоб не забувати про ту дорогу страждань, злигоднів та кривавої боротьби, велич лицарських перемог, яку здолав наш народ, і "незлим тихим словом" згадувати народних пророків, титанів духу, борців за щасливу долю рідної

землі.

Ведучий 1. У своїй книзі "Шевченко і час" Євген Сверстюк зізнається: "До загадки Шевченка я підходив ще з ранніх років. Кожного разу бачив у ньому щось інше. Він не однозначний, цей, як сказав хтось із сучасників, "діамант у кожусі". Але якась грань його заманює раз у раз. До неї підходять різні люди й бачать у ній чи то своє відображення, чи то якийсь невідомий берег".

Ведучий 2. То ж завданням нашого літературного конкурсу "У вінок великому Кобзарю" є залучення кожного з нас до шевченківської творчості, що є найповнішим образом душі українського народу, і розкриття отих незвіданих берегів багатогранного обдарування Тараса Григоровича Шевченка.

Ведучі представляють журі. Між капітанами команд проводиться жеребкування і кожен гурт представляє свою команду / вітальне слово, девіз, захист емблеми/. Оголошення результатів першого туру конкурсу.

Ведучий 1. За останні півтора століття постать Т.Г.Шевченка дивовижно зростає. Історія пересіяла все дрібне, переглянула життєві цінності.

Ведучий 2. Шевченко зростає в уяві людей в міру того, як зростала свідомість народу, і високі ідеали поета ставали щоразу зрозумілішими і реальнішими. Поет любові прагнув прихилити неба своєму народові і піднести його до вершин, що заясніли перед ним самим.

Ведучий 1. Цей земний образ нелукавого серцем поета постав для народу символом батька, який навчає любові.

Ведучий 2. Він поставив духовні проблеми і національні принципи понад усе.

Ведучий 1. Любов до Бога і до брата свого.

Ведучий 2. Віра в непереможність правди.

Ведучий 1. Вірність Україні і самовіддана праця для неї.

Ведучий 2. Істинність любові і віри, бо фарисейство релігійне і патріотичне - смертний гріх проти Духа.

Ведучий 1. Відповідальність за брак любові - за байдужість до долі України.

Ведучий 2. Життя Шевченка - любов офірна. Одержимий любов'ю приносить себе в офіру без вагань. І життя потребує його офіри. Офіри, як зорі, освітлюють холодне небо і запалюють серця. Споконвіку відомо, що коли на віттар приносять офіру, то вона виходить з найчистіших поривів.

Ведучий 1. Чи ж не таким було життя Т.Г.Шевченка? День народження і день смерті фатально стали поряд - 9 і 10 березня. Між цими двома весняними днями - 47 років життя, яке стало славою і гордістю народу України, знаменуючи тріумфальний початок і вершинні досягнення нової української літератури.

Ведучий 1. Отже, наступний тур конкурсу "Юні шевченкознавці" визначить, наскільки повно учасники змагань обізнані з життєвим та творчим шляхом Т.Г.Шевченка і як же вшановується пам'ять Кобзаря в його рідному краю та у світі.

Умови конкурсу. На сцену почергово запрошуються команди і проводиться опитування за формою "мозкової атаки" (за 3 хв. зачитується ряд питань, на які конкурсанти повинні миттєво дати відповіді. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

Орієнтовний перелік питань подано у додатку №1. (До вікторини доречно ввести запитання, що ставлять за мету перевірку знань змісту тексту художніх творів або стосуються біографії, творчого шляху поета, вшанування його пам'яті. Необхідною умовою вікторини є наявність фраз і

влучних висловів з творів автора. Вдаючись до вікторини, необхідно враховувати як індивідуальні особливості читачів, так і ступінь складності запитань, їх дохідливість, пізнавальну цінність для сучасного молодого покоління).

Підведення підсумків другого туру конкурсу.

Ведучий 2. Кожному народу орати свою ниву життя - зі свого краю. І світ відкриє й знайде його на своїй карті тоді, коли зорана, зрошена ця нива, коли вона зродила дивний, незвичайний плід.

Ведучий 1. Шевченкова поезія і стала цим діамантом, що сяйвом своїм відбив душу українського народу.

Ведучий 2. Творчість Кобзаря була новим явищем в українській літературі. Його поезії відрізнялись, насамперед, своєю демократичною тематикою, справжньою глибокою народністю.

Ведучий 1. Поетичні твори "Кобзаря" відзначаються жанровою різноманітністю: балади, ліро-епічні поеми, послання, ліричні твори, віршована драма, але їх об'єднує буйна волелюбність, прагнення свободи, любов до своєї України і свого народу.

Ведучий 2. Нас не перестає дивувати загадка вродженості його мови. Твори поета дуже близькі до усної народної творчості. "Уся сила і вся краса нашої мови одному відкрилася", - говорив П.Куліш над труною Шевченка.

Ведучий 1. І він знав, що казав. Стихія української мови відкрилася і Котляревському, і самому Кулішеві (у ньому вона була настільки могутньою, що він перший взявся за переклад Біблії, Шекспіра, Байрона).

Ведучий 2. Але найкраще оцінити мову поета може великий, хто сам долав моря і опановував ту стихію.

Ведучий 1. У словах Пантелеймона Куліша нема перебільшення. Слово Шевченкове лягає на душу і бере в полон часто навіть з першого почутого рядка.

Ведучий 2. Дар Шевченкового слова був від природи всепроникаючий і всепронимаючий до сліз. "Слова його лилися, текли і в серце падали глибоко" ("Пророк").

Ведучий 1. Кобзар сам згадував:

Почую що, чи що побачу,
То так утну, що аж заплачу.

Ведучий 2. Чи не найбільше пролито було сліз у час написання "Тополі", "Утопленої", "Русалки", "Лілеї" та ряду інших творів, в яких поставав образ жінки.

Ведучий 1. "Такого полум'яного культу материнства, - писав М.Т.Рильський, - такого апофеозу жіночого кохання і жіночої муки не знайти, мабуть, ні в одного з поетів світу. Нещасний в особистому житті, Шевченко найвищу і найчистішу красу світу бачив у жінці, в матері".

Ведучий 2. Іван Франко з цього приводу так писав: "Я не знаю в світовій літературі поета, який би став таким послідовним, таким гарячим, таким свідомим оборонцем за права жінки на повне людське щастя".

Ведучий 1. У ліриці Шевченка сотні жіночих образів, і в більшості з них йдеться про загублене кохання, страчене чи скалічене життя дівчини або молодиці.

Ведучий 2. Саме такі невеликі інсценізації з творів Кобзаря будуть відтворені кожною з команд, що і є завданням наступного туру конкурсу "Театралізовані мініатюри".

Ведучий 1. Але не забудьте, що кожна з команд, до завершення показу інсценізації уривків, повинна подати журі правильні відповіді:

- З яких творів Шевченка щойно були поставлені вашими супротивниками театральні сценівки ?

Для інсценізації варто поставити уривки з таких творів, як "Причинна", "Сліпий", "Наймичка", "Катерина", "Назар Стодоля", "Художник", "Гайдамаки" тощо.

Підведення підсумків третього туру конкурсу.

Ведучий 2. Твори Т.Г.Шевченка дуже близькі до усної народної творчості, вони приваблюють своєю пісенною легкістю, деякі з них покладено на музику.

Ведучий 1. На сьогоднішній день є багато досліджень про близькість поезії Кобзаря до народної пісні. На 240 шевченкових творів, які входять до "Кобзаря", композиторами складено понад 500 музичних творів.

Ведучий2. Хто ж ці митці, що надали Шевченковому слову ще більшої потужної сили впливати на душі слухачів?

Ведучий 1. А це і є завданням наступного туру конкурсу "Музикознавці" (виграє та команда, яка представить першою правильний варіант розв'язання кросворду – 5 балів).

Кросворд "Українські композитори"

У клітинках по горизонталі впишіть прізвища українських композиторів — авторів таких музичних творів на слова Шевченка:

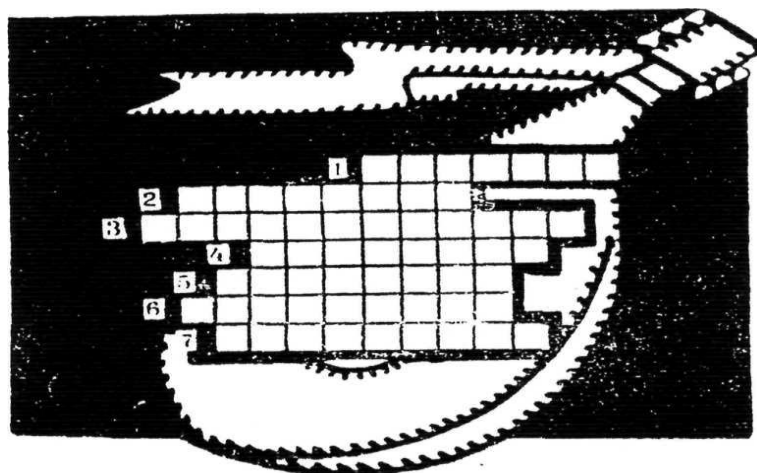
1. "Заповіт".
2. "Утоптала стежечку".
3. "Тече вода в синє море".
4. "Закувала зозуленька".
5. "Гей літа орел" (обробка народної пісні).
6. "Хустина".
7. "Зоре моя вечірняя".

Якщо клітинки будуть заповнені правильно, то в одному з вертикальних рядків ви прочитаєте прізвище виданого українського композитора — автора відомих музичних творів на слова Тараса Григоровича: "Садок вишневий коло хати", "Радуйся, ниво неполитая", "Тече вода з-під явора" та ін.

Відповіді:

По горизонталі: 1.Гладкий. 2.Степовий. 3.Лятошинський. 4.Людкевич. 5.Стеценко. 6.Ревуцький. 7. Леонтович.

По вертикалі: Лисенко.

Ведучий 2. "У його думі і піснях стільки любові, що її вистачило б на мільйони людей", - влучно підмітив колись у своїй рецензії на "Кобзар" І.Г.Прижов.

Люди, які читають Шевченка, може, й не завжди вичленовують проблеми, які він ставив. Але вони читають його твори і під поетичним чаром глибоко вдихають чисте здорове повітря його пісні, відчувають: "Ті незримі скрижалі, незримим писані пером".

Ведучий 1. Кобзарєва поезія має цілющу властивість випрямляти, підносити, пробуджувати, зцілювати в людині людину, її духовні начала. То ж прилиньмо до чистої криниці Шевченкової пісні.

Ведучий 2. Запрошуються по черзі команди, які презентуватимуть в п'ятому турі конкурсу "Пісенний віночок " шевченківські твори, що стали піснями.

(Викладач може скористатися збірником "Плавай, плавай, лебедонько: Народні пісні на слова Т.Шевченка" (упорядкування, вступна стаття та примітки Правдюка О. Н. - К., 1993.). Підведення підсумків туру конкурсу.

Ведучий 1. Для України Шевченко - один з найвищих злетів її духу, її відродження і самоусвідомлення, її найвеличніша пісня. Ще за життя він став легендою, а рядки його творів припали до душі народу і стали крилатими висловами.

Ведучий 2. Тож до змагання в наступному турі конкурсу "Лексикознавці" запрошуються капітани команд. Визначається переможцем той, хто представить більшу кількість афоризмів (1 бал за кожний вислів).

Для проведення змагання на краще знання афористичних висловів з "Кобзаря" викладач може скористатися книгою Л.Скрипник "Фразеологія української мови" (К., 1973.) або добіркою афоризмів, поданих у додатку №2. Підведення підсумків туру конкурсу.

Ведучий 1. Перед оголошенням результатів конкурсу та визначенням переможців, хочеться нагадати слова російського письменника В.Вересаєва: "Безстрашна революційність, запорізька жадоба до волі, залізна впертість, зосереджений гнів і велика любов, славне минуле в боротьбі з гнобителями, лукавий гумор, незрівнянна муза української мови, запах вишневих садків, пірамідальні тополі над білими хатами – все це в поезії Шевченка. Любити Шевченка – любити Україну. Любити Україну – любити Шевченка".

Ведучий 2. Не ідеалізуймо Шевченка і не робімо перед ним ідолопоклонництва, а просто пам'ятаймо, що він - душа народу.

Ведучий 1. Творчість Шевченка – це книга буття українців, своєрідна візитна картка українського народу. Ті, що обминали його, втрачали себе.

Ведучий 2. Ті, хто приймав його заповіт любові і безоглядної боротьби до останку, ті ставали сіллю землі, живим утіленням національної честі, гідності, громадянської совісті. Адже без його науки ми не могли б бути народом.

Ведучий 1. "Учіться, читайте і чужому научайтесь, Й свого не цурайтесь", - ці слова великого українського поета аніскільки не втратили своєї актуальності сьогодні.

Ведучий 2. Своім "Кобзарем", будучи ще молодим поетом, Шевченко перший за всю історію України запропонував задуматись над тим, "чия правда і чиї ми діти?"

Ведучий 1. Шевченків "Кобзар" як найбільшу святиню й чи не єдине посвідчення про особу брали з собою до невідомої далекої Канади наприкінці XIX століття перші українські переселенці.

Ведучий 2. Будьмо ж гідними спадкоємцями і живімо Шевченковими заповідями:

Ведучий 1. Добре жить
Тому, чия душа і дума
Добро навчилися любить.

Ведучий 2. В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

Ведучий 1. Свою Україну любіть.
Любіть її... во врем'я люте,
В остатню, тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!

Підведення підсумків. Оголошення результатів змагання.

Заключне слово. Для справжніх геніїв час не вимірюється датами народження і смерті: їхні ідеї і творче надбання перебувають поза часом, вони - безсмертні.

Виразне читання вірша С.Пушика "Тарас Шевченко"

Міг граф Орлов з ним жити так, як друг,
Міг мати він маєток і посаду,
Лиш "Подорож з Москви у Петербург"
Чи щось подібне мав би написати.
А він утер з чола холодний піт
І не укляк в покорі на коліна,
То й заgrimів на цілих десять літ
За друзів і "Три літа" про Україну.
А міг же нанести легенький лак
На "край потьомкінський".
Підфарбувати й хмари...
А ще сказати, що підвів Гулак,
Що дихає вороже Костомаров.
Не був би там, де спека і мороз,
Де Кос-Арал і де Каспійська піна.
І був би в нас Тарасик-малорос,
А так явивсь Шевченко-Українець!
Його бояться й нині держиморди.
І що Орлов? І що сьогодні цар?
Що відомство всесильне Бенкендорфа?
Немов джанак! Неначе той осот,
Що вліз в город...
Піди, візьми і викинь!
Бо мати є! І є ще наш народ,
Що розбудив його Тарас Великий!

Заклучна пісня.

"Шлях до Тараса" – слова Ю.Рибчинського, музика Т.Петриненка.

ДОДАТОК №1

Перелік питань до бліц-турніру

I варіант

1. Поема, в якій висловлено ідею єднання слов'янських народів? /"Єретик"/
  2. Композитор, автор музики до заповіту? /Гладкий /
  3. Повість Т.Шевченка, написана російською мовою, в якій використано мотив автобіографізму? /"Художник"/
  4. Живописний жанр, в якому працював Т.Шевченко. /Акварель/
  5. Скульптор, автор пам'ятників Кобзареві у Києві, Харкові, Каневі. /Манізер/
  6. Одна з поезій, якою відкривається "Кобзар"? /"Причинна"/
  7. П'єса, котра була поставлена Щепкіним у Нижньому-Новгороді з нагоди повернення Шевченка із заслання. /"Москаль-чарівник"/
  8. Український кобзар, якому у жовтні 1860р. Т.Шевченко подарував свою збірку творів з дарчим написом. /Вересай/
  9. Який видатний російський поет народився в один рік з Шевченком?
/Лермонтов/
- Молодий художник, земляк, який брав участь у визволенні поета з неволі.
/Сошенко/
10. Автор картини "Думи мої. Думи мої". /Божій /
  11. Опера М.Вериківського, поставлена на основі однойменної поеми Т.Шевченка? /"Наймичка"/
  12. Вкажіть причину арешту і заслання поета? /"Сон"/
  13. Вірш, звернений до колишньої кріпачки, з якою поет мав намір одружитися? /"Ликері"/
  14. Український письменник і громадський діяч, автор першої біографії Т.Шевченка? /Маслов/
  15. Скількома мовами перекладений "Заповіт"? /Більш як ста мовами/
  16. Один із керівників Коліївщини, оспіваний Шевченком у поемі "Гайдамаки"? /Гонта/
  17. Давньогрецький учений, згадуваний в одному з віршів Т.Шевченка?
/Архімед/
  18. Назва твору "Нащо мені чорні брови" ? /"Думка"/
  19. Хто присвятив Шевченку пісню "Дума про великого Кобзаря"? /Носач/
  20. Український альманах, виданий 1841 року Є.Гребінкою, в редакції якого брав участь Т.Шевченко? /"Ластівка"/
  21. Виконавиця ролі Галі у п'єсі Т.Шевченка "Назар Стодоля", поставленої трупю М.Кропивницького. /Ліницька/

22. "Добра не жди, не жди сподіваної волі – вона заснула: цар .... її приспав". /Микола/
23. Заснований Лесем Курбасом театр, на основі якого створений Харківський драматичний театр імені Т.Шевченка? /"Березіль"/
24. Український просвітитель, філософ і поет, чиєю творчістю захоплювався Т.Шевченко? /Сковорода/
25. Живописний твір, виконаний олівцем. Цією технікою добре володів Т.Шевченко. /Рисунок/
26. У якому вірші Т.Шевченка героїня у сні бачить часи, коли її син "уже не панський, а на волі"? /"Сон"/
27. З якого твору Шевченка взято ці рядки:
- І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі ?
- /"Архімед, і Галілей"/

ІІ варіант

1. Національний герой Чехії, згаданий у поемі "Єретик"? /Жижка/
2. Українська письменниця, авторка роману про Т.Шевченка "В степу безкраїм за Уралом"? /Тулуб/
3. Місто в Канаді, де споруджено пам'ятник Шевченкові? /Палермо/
4. Вкажіть, скільки поезій вміщувало в собі перше видання "Кобзаря". /8/
5. Записи, які систематично вів Шевченко в 1857-1858р.р. /"Щоденник"/
6. Український мовознавець, член редколегії "Шевченківського словника"? /Білодід /
7. Балада Шевченка про безталання дівчини, яку через заздрість умертвила власна матір? /"Утоплена"/
8. Стародавнє українське місто, в якому не раз був Шевченко, списував історичні та архітектурні пам'ятки /Чернігів/
9. Українська актриса, виконавиця жіночих ролей у виставах та кінофільмах за творами Шевченка? /Нятко/
10. Острів в Аральському морі, де бував Шевченко? /Кос-Арал/
11. Один з улюблених Шевченкових поетичних жанрів, близьких до фольклору? /Балада /
12. Малюнок, виконаний сіро-брунатною фарбою? /Сенія/
13. Вид мистецтва, яким Тарас Григорович займався на засланні? /Скульптура/
14. Село, в якому Шевченко провів дитячі роки? /Кирилівка/
15. Російський полководець, портрет якого виконав Т.Шевченко?

/Кутузов/

16. Яку назву мав альбом малюнків-акварелей, зроблених Шевченком під час першої поїздки по Україні? /"Мальовнича Україна"/

17. За чий кошти був виданий "Кобзар" 1840 року? /Мартоса/

18. Оди із культурних закладів Києва, який носить ім'я поета?.

/Національна опера України імені Т.Г.Шевченка /

19. Жорстокий римський імператор, ототожнений Т.Шевченком з Миколою I ?

/Нерон/

20. Яке наукове звання мав Шевченко ?

/ Академік-гравер/

21. Поема Т.Шевченка, котра написана була в Переяславі і присвячена другу Якову де Бальмену ?

/"Кавказ"/

22. Російський письменник, якому Т.Шевченко присвятив поему "Катерина"?

/Жуковський/

23. Український композитор, автор опери "Катерина"?

/Майборода/

24. Назва збірки поетичних творів Т.Шевченка ?

/"Кобзар"/

25. Історико-героїчна поема Т. Шевченка, історичним тлом якої є період Коліївщини.

/"Гайдамаки"/

26. В якій поемі Т.Шевченка батько "...пізнав свого сина, та не хоче взяти"?

/"Катерина"/

27.3 якого твору взяті ці рядки :

Роботящим умам,

Роботящим рукам

Перелогі орать,

Думать, сіять, не ждять

І посіяне жать

Роботящим рукам?

/"Тим неситим очам"/

III варіант

1. Музична драма М.Кропивницького, в основу якої покладено твір Т.Шевченка. /"Титарівна"/

2. Картина Т.Шевченка, намальована в 1842 році за мотивами однойменної поеми ? /"Катерина"/

3. Вкажіть, з якої поезії взято рядки: "Щаслива голубка; високо літає, полине до Бога милого питать" ? /"Причинна"/

4. Малюнок Т.Шевченка, відомий також під назвою "Блудний син у кайданах"?

/"Циган"/

5. Російський письменник та історик, про якого згадував у своїх повістях Т.Шевченко. /Карамзін/

6. Кому присвятив Шевченко поему "Тризна"? /Варварі Рєпненій/
7. Місто, де поховано поета? /Канів/
8. Український художник, близький друг Т.Шевченка, з яким зустрівся Тарас Григорович у 1835 році в Петербурзі в Літньому саду? /Сошенко/
9. Народний поет, який перекладав твори Т.Г.Шевченка білоруською мовою? /Янка Купала/
10. Півострів на узбережжі Каспійського моря, де відбував Шевченко заслання. /Мангшилак/
11. Відомий російський художник, в майстерні якого навчався Шевченко, він же взяв активну участь у викупі Тараса з неволі? /Брюллов/
12. Авторка роману "Тарасові шляхи"? /Лваненко/
13. Вкажіть назву акварелі, за яку Рада Академії мистецтв в 1841 році нагородила Шевченка третьою срібною медаллю? / "Циганка-ворожка" /
14. Ватажок визвольної боротьби українського народу, герой творів "Гайдамаки", "Никита Гайдай"? /Богун/
15. Російський письменник, автор поезії "На смерть Шевченка"? /Некрасов/
16. Негритянський трагик, друг Т.Шевченка. /Олдрідж/
17. Єдина байка Кобзаря, в якій відображено події в Галичині 1846 року? / "Сичі" /
18. Вид гравірування, яким добре володів Т.Шевченко? /Офорт/
19. Національний герой Чехії в поемі "Єретик". /Гус/
20. Місто-фортеця, де поет відбував заслання? /Орськ/
21. Сатирична ліро-епічна поема Т.Шевченка, визначена ним як комедія? / "Сон" /
22. Чеський і словацький поет, згадуваний у посланні "І мертвим, і живим..."? /Коллар/
23. У якому році вийшла перша збірка поезій "Кобзар" Т.Шевченка? /1840 р./
24. Брат декабриста Сергія Волконського, в маєтку якого у Яготині перебував Т.Г.Шевченко як шанований гість? /Рєпнін/
25. Назва балади, яка розпочинається такими рядками: "За що, мене, як росла я, люди не любили..."? / "Лілея" /
26. Росіянка за походженням, вона стала класиком української та французької дитячої літератури. Писала твори трьома мовами: українською, французькою, російською. Т.Шевченко дуже поважав її, допомагав у письменницькій діяльності. /Марко Вовчок/
- 27.3 якого твору Т.Шевченка ці слова :

В ком нет любви к стране родной,
 Те сердцем нищие калеки,
 Ничтожные в улла делах
 И суетны в ничтожной славе ?

/ "Никита Гайдай" /

IV варіант

1. Художник, у якого молодий Тарас вчився декоративному розпису ? /Ширяєв/
2. Український літературно-художній та історико-науковий альманах, в якому друкувались твори поета за життя? /"Молодик"/
3. Мистецька установа, яка зберігає, вивчає, популяризує творчість поета ?
/Музей/
4. Вид мистецтва, яким з дитинства захоплювався Шевченко ? /Живопис/
5. Перший дослідник життя і творчості Т.Шевченка в датській літературі ?
/Брандис/
6. Назва першої редакції "Невольник" ? /"Сліпий"/
7. Девіз Шевченка під час заслання? /"Караюсь, мучусь, але не каюсь"/
8. Найвідоміший ілюстратор творів Кобзаря ? /Дерегус/
9. Місто в Прибалтиці, в якому перебував юний Тарас, будучи козачком-кріпаком у пана Енгельгардта ? /Вільнюс /
10. Фах, за який Шевченко отримав звання академіка ? /Графіка/
11. Композитор, автор опери "Катерина" ? /Аркас/
12. Українська майстриня, виконавиця орнаментальних рушників, присвячених Кобзареві. /Верес/
13. Поема, яку Шевченко написав під свіжим враженням від першої подорожі на Україну? /"Сон"/
14. Цикл віршів, написаних Шевченком під час ув'язнення в казематі Третього відділу біля Ланцюгового мосту? /"В казематі"/
15. Видатний російський актор, у минулому кріпак, з яким дружив Шевченко? /Щепкін/
16. Український байкар, котрий брав участь у викупі Шевченка з кріпацтва ?
/Гребінка/
17. Композитор, котрий написав музику до 83 творів Шевченка. /Лисенко/
18. Українська пісня, яку любив співати Шевченко ? /"Зоре моя вечірняя"/
19. У якому творі Шевченко назвав Гоголя "великим другом і братом" ?
/"Гоголю"/
20. Які твори Шевченка і Пушкіна мають однакові назви ? /"Кавказ"/
21. У якому творі Шевченка дійові особи поет Жуковський, художники Ширяєв та Брюллов ? /"Художник"/
22. Який підручник для навчання народу грамоті створив Шевченко ?
/"Букварь южнорусский"/
23. Яку другу назву має твір "Садок вишневий коло хати" ? /"Вечір"/
24. Балет композитора Данькевича на сюжет однойменної поеми Т.Шевченка ?
/"Ліля"/
25. Гори, де Шевченко був у складі геологічної експедиції? /Кара-Тай/

26. В якому автобіографічному вірші малий Тарас рубав дрова, носив воду школярам, а вибравши вільну хвилину, читав книжки і вчився малювати ?

/"Якби ви знали паничі"/

27. З якого твору Шевченка взято ці рядки :

Ми просто йшли : у нас нема
Зерна неправди за собою... ?

/"Доля"/

ДОДАТОК №2

Афоризми

1. **І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люде на землі.**
«І Архімед, І Галілей»
2. **І ми не ми, і я не я.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
3. **І оживе добра слава,
Слава України.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
4. **І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
5. **А братія мовчить собі.
Витріщивши очі!**
«Сон»
6. **А всім нам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли.**
«Молитва»
7. **А розумне ваше слово
Брехнею підбите.**
«Гайдамаки»
8. **Апостол правди і науки.**
«І день іде, і ніч іде...»
9. **Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду.**
«Давидові псалми»
10. **Бо хто матір забуває, того Бог карає.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
11. **Бодай те лихо не верталось.**
«В казематі»
12. **Борітеся — поборете, Вам Бог помагає!**
«Кавказ»
13. **Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди...**
«На вічну пам'ять Котляревському»
14. **В раї пекло розвели.**
«Якби ви знали паничі...»
15. **В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
16. **В сім'ї вольній, новій.**
«Заповіт»
17. **Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!**
«Кавказ»
18. **Возвеличу малих отих рабів німих!**
«Подражаніє 11 псалму»
19. **Вражою злою кров'ю
Волю окропіте.**
«Заповіт»
20. **Все упованіє моє
На тебе, Мати, возлагаю.**
«Марія»
21. **Встане Україна.
І розвіє тьму неволі.**
«Великий льох»
22. **Гірше ляха свої діти
її розпинають.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
23. **Діла добрих оновляться.
Діла злих загинуть.**
«Давидові псалми»
24. **Дастьбі...Колись будем
По-своєму глаголать.**
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»

25. **За вас правда, за вас слава
І воля святая!**
«Кавказ»
26. **За честь, славу, за братерство,
За волю України.**
«Гоголю»
27. **За шмат гнилої ковбаси.**
«П.С.»
28. **За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?**
«Розрита могила»
29. **Заговорять і Дніпро, і гори!
І потече сторіками кров у синє море.**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
30. **Кайданами міняються,
правдою торгують.**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
31. **Кайдани порвіте.**
«Заповіт»
32. **Караюсь, мучуся, але не каюсь!..**
Н.Н.»О думи мої! О славо злая!»
33. **Коли
Ми діждемося Вашингтона?**
«Юродивий»
34. **Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.**
«Доля»
35. **Московська блекота**
«Сон»
36. **Німії, подлії раби!**
«Юродивий»
37. **На Україні милій.**
«Заповіт»
38. **На всіх язиках все мовчить.**
«Кавказ»
39. **На нашій — не своїй землі.**
«В казематі»
40. **На нашій славній Україні.**
«В казематі»
41. **На розпуттях велелюдних.**
«Посланіє»
42. **На сторожі коло їх поставлю слово.**
«Подражаніє 11 псалму»
43. **Найшовсь-таки один козак
Із міліона свинопасів.**
«Юродивий»
44. **Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.**
«До Основ'яненка»
45. **Не вмирає душа наша.**
«Кавказ»
46. **Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.**
«Заповіт»
47. **Не минайте ані титли,
Ніже тії коми.**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
48. **Незлим тихим словом.**
«Заповіт»
49. **Неложними устами.**
«Муза»
50. **Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра.**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
51. **Неначе писанка, село.**
«Княжна»
52. **Несите око**
«Сон»
53. **Ну що б, здавалося, слова...**
«Ну що б, здавалося, слова...»
54. **Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
55. **Орю
Свій переліг — убогу ниву!
Та сію слово.**
«Не нарікаю я на Бога...»
56. **От де, люде, наша слава.
Слава України!**
«До Основ'яненка»
57. **Ох, не однаково мені.**
«В казематі»
58. **По-московській так і ріжуть.**
«Сон»
59. **Поховайте та вставайте.**
«Заповіт»
60. **Правдою торгують.**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*
61. **Правнуки погані!**
*«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»*

62. Прочитайте знову тую славу.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
63. Раби, подножки, грязь Москви.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
64. Розкуються незабаром
Заковані люде.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
65. Свою Україну любить.
«В казематі»
66. Схаменіться! Будьте люди.
Бо лихо вам буде.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
67. То й мудрость би була своя.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
68. Той мурус, той руйнус,
Той неситим оком
За край світа зазирає.
«Сон»
69. Треба миром,
Громадою обух сталить.
«Я не нездужаю, нівроку»
70. У всякого своя доля
І свій шлях широкий.
«Сон»
71. У нас нема зерна неправди за собою.
«Доля»
72. Україно! Україно!
Оце твої діти.
«Сон»
73. Чиї сини? Яких батьків?
Ким? За що закуті?
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
74. Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.
«Подражаніє 11 псалму»
75. Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу.
«Сон»
76. Як німець покаже
Та до того й історію
Нашу нам розкаже...
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»
77. Якби ви вчилися так, як треба
То й мудрость би улла своя.
«І мертвим, і живим, і
ненарожденним...»

ДОДАТОК №3

Оцінка постаті Т.Шевченка визначними діячами мистецтва

Читайте Шевченка, а там отворена вам ціла проява, історія і душа українського народу... Там для всіх мільйонів українського народу велика книга мудрості, книга любові до України.

В. Стефаник.

Ся маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухнула мов джерело чистої, холодної води, зяснила невідомою досі в українським письменстві ясністю, простотою і поетичною грацією вислову.

І. Франко.

Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпак і став великою силою в громаді людських культур. Він був простак і відкрив професорам і вченим новіші і свободніші степені. Він терпів десять літ від російської воєнщини, а зробив більше для свободи Росії, ніж десять побідних армій.

І. Франко.

У кожного народу є свої співці-провидці, в серцях яких, мов у той океан могутній, вливаються всі радощі і болі, вся мудрість трудящих. Мудрість українського народу, всі радощі і болі, які переживав він у минулому столітті, по вінця наповнили щедре серце Тараса Шевченка.

П. Тичина

Свою дорогу, як дорогу національного і народного поета, обрав собі і визначив собі Шевченко сам. І разом з тим він, спираючись на традиції української, російської, польської, світової літератури, вільно плаваючи в безмежному морі народної творчості, уже замолоду виробив свій неповторний стиль, свою манеру, своє віршування...

Він вивів українське слово на верховини світової культури. Він усе своє творче життя присвятив народові і народам. І нині український народ і всі народи світу вклоняються йому доземним уклоном.

М. Рильський.

Шевченкове слово стало часткою душі народу, воно ввійшло в його плоть і кров.

Я.Галан.

Є він складним виразом нашого всенационального творчого духу, і є він дотеперішньою вершиною нашої національної культури в якнайширшій значенні цього слова. ... бо ж в історичній галереї видатних українців, коли шукаємо в ній повноти і довершеності "української людини", надто рідко знайдемо таку повну і довершену національну особистість, як Шевченко.

Є.Маланюк.

Я розгортаю томик його "Кобзаря", і мені здається, що я кладу руки на трепетне, гаряче людське серце, що так багато пережило і так багато пізнало, і я відчуваю його потужний пульс у пристрасних вільних ритмах Шевченкового вірша.

Микола Бажан.

Він народився для безсмертя, для вічного життя з живими. Геній Тараса живе з нами, з нашими дітьми, з дітьми наших дітей — і так буде довіку.

М. Бажан

Вийшовши з самих низів народних, Шевченко піднявся до вершин світової поезії. І радісно бачити. Як могутня його поезія сьогодні крокує через усі рубежі, іде на всі континенти, до близьких і далеких народів, які відкривають для себе в цій поезії її вічно живу, бурхливу енергію, її красу, її глибокий гуманістичний смисл.

О.Гончар.

Шевченко - це той, хто живе в кожному з нас. Він - як сама душа нашого народу, правдива і щира...Поезія його розлита повсюдно, вона в наших краєвидах і в наших піснях, у глибинних, найзаповітніших помислах кожного, чий дух здатен розвиватись.

О.Гончар.

Світова слава Шевченкова зростає й шириться разом зі славою його народу, разом із зростанням ролі й престижу нової, вільної України...

О. Гончар.

Він надзвичайно сучасний! Як Міцкевич, як Пушкін, як Гете — він безсмертний; але водночас зовсім по-іншому, ніж вони, він такий незвичайно сучасний!

С.Й. Тудор

Вірний і геніальний син українського народу - безсмертний він належить усім народам, незалежно від того, якою мовою вони говорять і в якій частині земної кулі вони живуть, бо він оспівував і боровся за такі високі, благородні, справді людські ідеали, які безсмертні і які виражають кращі думи, мрії й прагнення всіх народів.

Гуфур Гулям

Він поет цілком народний... Він вийшов з народу, жив з народом, і не тільки думкою, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний.

М.Добролюбов.

"Невсипуще горе" не зломило його; він зостався людиною з чистим серцем, він був людиною у повному розумінні цього слова. Поет, громадянин, живописець, гравер, співець, - він скрізь ішов чесно й розумно.

Л.Жемчужников.

Ця невеличка, але чудово видана книжка прикрасила б кожную найбагатшу літературу, це воістину геніальний твір талановитого поета-художника. Шевченко – тип чисто народного поета-художника; у нього, як у Крилова Росія, відбилася вся Україна, поетична, філософська, жива, буденна!

Л.Блюммер.

На нашій білоруській землі Тарасова пісня звучить на повний голос. Наші поети навчаються на її зразках, люблять її і шанують. Вони дали змогу нашому народу пізнати її силу, красу білоруською мовою.

Я.Купала

Правду кажучи, я вперше зрозумів з його слів, як треба любити батьківщину і свій народ.

Тарас Шевченко — один з небагатьох велетнів світової історії, хто став не тільки славою, але й символом цілої нації, символом своєї країни. Ним він став не тільки завдяки своїй геніальній поезії, а й своїй важкій долі...

М. Карім

Рекомендована література

1. Видатні діячі України минулих століть. - К., 2001. - С.586-587.
2. Вічний як народ:Сторінки до біографії Т.Г.Шевченка: Навч. посібн./ Автори-упорядники О.І.Буденко, Н.Б.Петренко. – К.: Либідь, 1998. – 242с.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко: життя і творчість. – 2-ге вид., доопрацьоване. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 718с.
4. Доля: Кн. про Тараса Шевченка в образах та фактах / Авт.-упоряд. тексту В.О.Шевчук. – К.:Дніпро, 1993. – 779с.
5. Життя і творчість Великого Кобзаря у фотографіях, малюнках та ілюстраціях//Шкільна бібліотека. - 2003 .- №12. - С.1-139.
6. Життя і творчість Т.Г.Шевченка в датах та ілюстраціях//Шкільна бібліотека.-2004. - №2. - С.29-48.
7. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – К.:Обереги, 1994. – 453с.
8. Кирилюк Є. Шевченко: Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1979. – 266с.
9. Криворучко О. Біографія Т.Шевченка у кросвордах. 5-9 кл. //Українська мова та література. – 1997. - № 19. – С. 12.
10. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. – К.: Україна, 1994. – 173с.
11. Новиченко Л. Шевченко – поет, борець, людина. – К.: Дніпро, 1982. – 175с.
12. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Тарас Шевченко. – К.: Наша культура і наука, 2002. – 434с.
13. Сверстюк Є. Шевченко і час. – К.: Воскресіння, 1996. – 159с.
14. Слоньовська О.В. Конспекти уроків з української літератури: Нове прочитання творів 9 кл. – К.: Рідна мова, 2000. – С.232-378.
15. Спогади про Шевченка. – К.: Дніпро, 1982. – 547с.
16. Сто найвідоміших українців. М., К., 2002. - С. 243-255.
17. Татарин А. Для землі – сонце, для народу – Шевченко: Збірник прислів'їв та приказок про Т.Г.Шевченка. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 112с.
18. УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. К, 1999. - С.1512-1513.
19. Чуб Д. Живий Шевченко: Біографічні та літературознавчі оповіді. – К.: Веселка, 1994. - 141с.
20. Шаров І. 100 видатних імен. К., 1999. - С.464-469.
21. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 12 т. – К.: Наукова думка, 2003.